

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องปีศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์

Analysis of the Reflections in the Novel “PI-SAT”

Written by Seni Saowaphong

หทัยวรรณ มณีวงศ์¹/ นภัสวรรณ อาชุมไชย²/ ธีรภัทร์ ขอเยือกกลาง³

Hathaiwan Maneewong/ Napassawan Achumchai/ Theerapat Koryurklang

^{1,2,3}สาขาวิชาภาษาไทย คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

Thai Program, Faculty of Education, Nakhon Ratchasima Rajabhat University

Received: February 16, 2022

Revised: May 11, 2022

Accepted: June 29, 2022

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องปีศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพโดยศึกษาวิเคราะห์จากเอกสารและเนื้อหาของนวนิยาย ผลการวิจัยพบว่า นวนิยายเรื่อง ปีศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ พบภาพสะท้อน 4 ด้าน ดังนี้ 1. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ พบว่า ในเรื่องมีการกล่าวถึงการประกอบอาชีพ ไม่ว่าจะเป็นชาวนาซึ่งเป็นอาชีพของคนในสังคมส่วนใหญ่ถูกกดขี่จากชนชั้นนายทุน ในขณะที่ชนชั้นกลางบางกลุ่ม ได้แสวงหาผลประโยชน์ทางการเงินจากอาชีพของตน โดยไม่คำนึงถึงจรรยาบรรณวิชาชีพ อีกทั้งยังสะท้อนให้เห็นการประกอบอาชีพที่อิสระไม่จำกัดทางเพศในยุคสมัยใหม่ รวมถึงปัญหาความยากจนที่ทำให้บางคนต้องทำงานแบบทุจริตเพื่อให้ตนเองสุขสบาย 2. ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม พบว่า นวนิยายเรื่องปีศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ มีแนวคิดเพื่อชีวิตที่เน้นสภาพความเป็นจริงทางสังคม

โดยความเชื่อที่ปรากฏในเรื่องมีเพียงความเชื่อเรื่องภูตผีปิศาจ 3. ภาพสะท้อนด้านการศึกษา พบว่า ในเรื่องปรากฏความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาที่มีทั้งความเหลื่อมล้ำทางเพศโดยให้ความสำคัญกับการศึกษาของผู้หญิงน้อย และความเหลื่อมล้ำทางฐานะที่ทำให้โอกาสทางการศึกษาของคนไม่เท่ากัน และ 4. ภาพสะท้อนค่านิยม ได้แก่ ประเด็นการหาคู่ครองที่สังคมสมัยใหม่มีความคิดในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับตนเอง ทำให้คนในสังคมสมัยใหม่มีคู่ครองได้ยากขึ้น แต่ยังปรากฏบางส่วนที่ยังถูกคลุมถุงชนจากพ่อแม่ ซึ่งเป็นความคิดของคนสมัยเก่าที่ต้องการรักษาเกียรติของตระกูล ประเด็นการครองเรือน พบว่า ผู้หญิงจะต้องปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ดี และซื่อสัตย์ต่อสามี ประเด็นการแบ่งชนชั้น มีการเลือกคบคนทางชนชั้น โดยชนชั้นสูงจะคบกับคนที่อยู่ชนชั้นเดียวกันเพื่อรักษาเกียรติให้กับตระกูล ประเด็นค่านิยมด้านวัตถุ พบว่าในสังคมยังมีการยึดติดกับรูปลักษณ์หรือสิ่งของเพื่อสร้างความดีแก่ตนเอง นอกจากนี้ยังมีประเด็นความกตัญญู ที่ได้สะท้อนมุมมองในเรื่องของความกตัญญูต่อผู้ให้กำเนิด และประเด็นการรักบ้านเกิดเมืองนอน ที่ได้สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความรักบ้านเกิดเมืองนอนของตน เพราะนอกจากจะเป็นที่ตนเกิดมา ยังเป็นพื้นที่ใช้ทำมาหากินอีกด้วย

คำสำคัญ : นวนิยายเรื่อง ปิศาจ, ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ, ภาพสะท้อนด้านการศึกษา, ภาพสะท้อนด้านค่านิยม

Abstract

The purpose of this research was to analyze the reflections that appeared in Seni Saowaphong's novel "The Devil". It was qualitative research by studying and analyzing the documents and the content of the novel. The research results were descriptive and analytical form.

The results showed the reflections of Seni Saowaphong's novel "PI-SAT" in 4 reflections as follows 1) Occupational Issues Regarding the peasant

occupation in Thailand over the civil service, it reflects that more the poor in Thailand than the rich due to the problem of peasant occupation being oppressed by the bourgeoisie. At the same time, some of the middle class that appeared in the story reflected a social image of the financial exploitation of their careers. regardless of professional ethics, there was also a matter of studying at university to use the degree for more diverse career. It also saw reflections on gender-free occupations in the modern era, and poverty issues reflected that not everyone wants to suffer from poverty, forcing some to have to work dishonestly to make themselves comfortable, and reflected that prosperity takes place in the capital. But the countryside is not taken care of, so most people must work in the capital. 2) Cultural reflections found in the story that the belief in the law of karma that appears the least in the story of Seni Saowapong's novel. The Devil in the story was a line for life that emphasizes social realities. 3) Educational reflections that appear in the story was the issue of inequality in education that included both gender inequality with little emphasis on the education of women and inequality of status that makes people's educational opportunities unequal 4) Reflections on the values that appear in the story was the issue of finding a mate that modern society has the idea of choosing a suitable for oneself. This makes it more difficult for people in modern society to have a mate, but some groups were still arranged by parents, it was the idea of the ancients that want to maintain the honor of the family. Household issues reflected that a woman must be a good wife and faithful to her husband. Racial discrimination issue found that the upper class will associate with people of the same class to maintain the honor of the family. In material values issues found that having a good image will be accepted by

people in society. The author reflected that in society there was still adheres appearance and objects in order to be accepted by people in society. On the issue of gratitude, there was a reflection on the matter of gratitude for the birth. Moreover, the issue of loving the homeland the author reflects that Thai people love their homeland because besides being the place where he was born. It was also an area used to make a living as well.

Keywords: The Novel "PI-SAT", The Reflection of Economic, The Reflection of Cultural, The Reflection of Education, The Reflection of Social Value

บทนำ

นวนิยายเป็นสมมติที่ผู้เขียนจินตนาการให้มีตัวละครดำเนินเรื่องอย่างสมจริงไม่ว่าจะเป็นเรื่องราวที่จับด้วยสุขนานุกรมหรือโศกนาฏกรรม ก็จะมีจุดแตกหักหรือเหตุการณ์วิกฤตที่ทำให้ตัวละครต้องตัดสินใจกระทำต่อบางอย่างที่เป็นไปตามสภาพแวดล้อมและสังคมจนเกิดเป็นเรื่องราวที่ทำให้ผู้อ่านรู้สึกเข้าถึงนวนิยายที่ผู้เขียนปรารถนาให้ผู้อ่านคล้อยตามเรื่องราวที่กำหนดไว้ ดังที่ สายทิพย์ นุกูลกิจ (2543: 171) กล่าวว่า “นวนิยายเป็นนิยายแบบใหม่เพราะเขียนเล่าเรื่องเกี่ยวกับชีวิตมนุษย์ในแง่มุมต่าง ๆ อย่างสมจริง แต่ใช้กลวิธีที่ทำให้ผู้อ่านเห็นว่าเรื่องราวในวรรณกรรมเป็นเรื่องสมมติไม่ใช่เรื่องจริง ผู้เขียนใช้วิธีการเสนอเรื่องให้ชวนติดตามและได้แนวคิดกว้างขวางที่ทำให้เรื่องนั้นดูเหมือนเป็นเรื่องจริง โดยอาศัยการเล่าเรื่องให้เป็นไปตามลำดับเหตุการณ์แล้วสะท้อนแนวคิดสำคัญของเรื่องให้สอดคล้องกับชีวิตสังคมหรือหลักปรัชญาของศาสนา”

ลำไย สมอ่อน (2541: 1) ได้กล่าวถึงวรรณกรรมสามารถสะท้อนให้เห็นภาพของสังคมความว่า “วรรณกรรมเป็นสมบัติของมนุษย์ทุกยุคทุกสมัย ซึ่งบันทึกเรื่องราวชีวิตความเป็นอยู่ของคนในสังคม ขณะเดียวกันนักเขียนสามารถสกัดเอาแก่นแท้ของสังคมออกมาให้เห็นเด่นชัดขึ้น เปรียบเสมือนกระจกที่สะท้อนภาพชีวิตในแง่มุมต่าง ๆ ของสังคม

ในสมัยนั้น ๆ ออกมาสู่ผู้อ่าน เพราะนักเขียนเป็นบุคคลหนึ่งที่อาศัยอยู่ในสังคม และมีประสบการณ์ร่วมกับสังคม จึงสามารถถ่ายทอดสิ่งที่ได้รับรู้จากสังคมออกมาปรากฏ ในวรรณกรรมของตนได้อย่างเป็นจริงมากยิ่งขึ้น”

สภาพสังคมไทยจากอดีตจนถึงปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลาตามยุคสมัย เป็นผลจากปัจจัยทางสังคมทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง ศาสนา การศึกษา วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้มีความเป็นพลวัตหรือมีการแปรผันตลอดเวลาซึ่งเกิดจากการเรียนรู้ของมนุษย์ จึงส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในด้านบวกและด้านลบต่อสังคม นักเขียนจึงต้องการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมออกมาให้สะท้อนถึงสภาพทางสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลง เสมือนเป็นการบันทึกหลักฐานทางประวัติศาสตร์อย่างหนึ่ง ดังที่ มณฑา วิริยางกูร และสิริวรรณ นันทจันทุล (2563: 71) ที่ได้กล่าวว่า “เหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ ในสมัยรัตนโกสินทร์ นอกจากถูกถ่ายทอดในรูปแบบของพงศาวดาร จดหมายเหตุ หรือบันทึกต่าง ๆ แล้ว ยังได้รับการถ่ายทอดในรูปแบบของวรรณกรรมที่มี ความงดงาม เชิงวรรณศิลป์ และเป็นวรรณกรรมอันทรงคุณค่าที่สามารถสะท้อนภาพของสังคมผ่านการใช้ ภาษา เพราะวรรณกรรมเป็นสมบัติของสังคม เป็นเครื่องมือในการสะท้อนวิถีชีวิต ความรู้สึก นึกคิด และเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในสังคม” ดังนั้นนวนิยายในประเทศไทยจึงไม่ได้เป็นเพียงแต่ แนวโรแมนติกที่มุ่งให้ความสำคัญของอารมณ์มากกว่าคุณค่าทางปัญญา หรือแฟนตาซีที่เน้น จินตนาการมากกว่าโลกความจริง แต่ยังมีแนวเพื่อชีวิตที่ทำให้เห็นความเป็นจริงทางสังคมด้วย

นวนิยายเรื่อง ปิตาของเสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นนวนิยายแนวเพื่อชีวิต ประพันธ์เมื่อปี 2496 เป็นนวนิยายที่สะท้อนภาพสังคมร่วมสมัยผ่านตัวละครภายในเรื่องและยังได้เห็น ความรักของสองตัวละครหลักอย่าง สาย สีมา และรัชณี ที่เกิดเหตุการณ์ในช่วง 20 ปี หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบประชาธิปไตย ซึ่งผู้อ่านจะเห็นตัวละคร ที่ดำเนินชีวิตคาบเกี่ยวกันระหว่างกลุ่มสังคมใหม่และสังคมเก่า อีกทั้งยังมีเรื่องราวของคนรุ่นใหม่ ที่เรียกร้องความเสมอภาคทางชนชั้นและต่อสู้กับความเหลื่อมล้ำทางสังคมจึงกลายเป็น ปิตาที่คอยหลอกหลอนแก่คนรุ่นเก่า จากคำกล่าวของ เสนีย์ เสาวพงศ์ (2548: 264) อธิบายในเนื้อหาว่า ผมเป็นปิตาที่กาลเวลาได้สร้างขึ้นมาหลอกหลอนคนที่อยู่ในโลกเก่า

ความคิดเก่า ทำให้เกิดความละเมอหวาดกลัวและไม่มီးอะไรที่จะเป็นเครื่องปลอบใจท่านเหล่านี้ได้ เท่ากับไม่มีอะไรหยุดยั้งความรุดหน้าของกาลเวลาที่จะสร้างปีศาจเหล่านี้ให้มากขึ้นทุกที

จากการศึกษาตัวละครในนวนิยายเรื่อง ปีศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ผู้วิจัยพบว่าสามารถสะท้อนภาพทางสังคมได้ โดยเห็นได้จากตัวละครเอกของเรื่องคือ สาย สีมา ซึ่งอยู่ในสังคมระดับชนชั้นล่าง มีครอบครัวทำอาชีพชาวนา สาย สีมา มีโอกาสได้ไปเรียนที่กรุงเทพฯ และได้มาเป็นทนายความในที่สุด จนได้มาเจอกับ รัชณี ซึ่งรัชณีเป็นตัวละครเอกที่อยู่ในชนชั้นสูง และได้มาพบรักกับสาย สีมา ความแตกต่างทางชนชั้นของทั้งสองนั้นแตกต่างกันมาก ทำให้ความรักของทั้งคู่ไม่ราบรื่น นอกจากนี้ยังมีตัวละครอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งผู้แต่งต้องการนำเสนอให้ผู้อ่านเห็นทั้งมุมมอง ความคิด และการใช้ชีวิตตามความเป็นจริงทางสังคม

ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏจากนวนิยายเรื่อง ปีศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ เพื่อให้เห็นถึงภาพสะท้อนของสังคมผ่านแนวคิดและการดำเนินชีวิตของตัวละคร เนื่องจากพฤติกรรมการแสดงออกที่ดำเนินชีวิตอยู่กับสังคมที่คาบเกี่ยวกันในช่วงสมัยใหม่และสมัยเก่าซึ่งจะส่งผลให้ผู้วิจัยและผู้อ่านงานวิจัยนี้ได้เข้าใจวิถีชีวิตของสังคมในแต่ละช่วงที่มีความแตกต่างกันอันส่งผลมาถึงสังคมในยุคปัจจุบัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ปีศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิเคราะห์พฤติกรรมของตัวละครในนวนิยายเรื่อง ปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นการวิจัยเอกสารโดยผู้วิจัยได้ศึกษาและกำหนดแนวทางในการดำเนินงานวิจัยไว้ 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นรวบรวมข้อมูล ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล และขั้นสรุปผลงานวิจัย ดังนี้

1. ขั้นรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏที่ในนวนิยายเรื่อง ปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ มีการสำรวจและรวบรวมเอกสารที่เกี่ยวข้องดังนี้

- 1) เอกสารที่เกี่ยวข้องกับเสนีย์ เสาวพงศ์ และนวนิยายเรื่อง ปิตาภ
- 2) เอกสารและงานวิจัยแนวคิดภาพสะท้อนทางสังคม

2. ขั้นวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยได้ศึกษาการวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏที่ในนวนิยายเรื่อง ปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ โดยมีการวิเคราะห์ข้อมูลซึ่งแบ่งการวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

ในการวิเคราะห์ข้อมูลผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลและศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคม โดยใช้แนวคิดของ สุกิต เอื้องแซะ (2560: 15-21) เนื่องจากผู้วิจัยสนใจผลงานของสุกิต เอื้องแซะ ที่มีการศึกษาภาพสะท้อนทางสังคมของวรรณกรรมสมัยใหม่เช่นเดียวกับนวนิยายเรื่องปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ ที่สื่อถึงเรื่องเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และวิถีชีวิตของมนุษย์ในรูปแบบต่าง ๆ ได้อย่างสมจริงและใกล้เคียงมากที่สุด โดยสามารถวิเคราะห์ได้ทั้งหมด 4 ด้าน ดังนี้

- 1) ด้านเศรษฐกิจ
- 2) ด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ
- 3) ด้านการศึกษา
- 4) ด้านค่านิยม

3. ขั้นสรุปผลงานวิจัย

งานวิจัยเรื่อง การวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏที่ในนวนิยายเรื่อง ปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการนำข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าแนวคิดภาพสะท้อนสังคมมาวิเคราะห์บริบทของเนื้อหา บทสนทนา การนำเสนอ และพฤติกรรมของตัวละคร จากนั้นสรุปผลผ่านการนำเสนอในรูปแบบของการพรรณานวิเคราะห์

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายเรื่อง ปิศาจของเสนีย์ เสาวพงศ์” สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ภาพสะท้อนด้านเศรษฐกิจ

ผู้แต่งได้สะท้อนภาพทางสังคมด้านเศรษฐกิจในประเด็นการประกอบอาชีพทั้งในเรื่องอาชีพรักชานาในประเทศไทยที่มีมากกว่าอาชีพข้าราชการ ซึ่งหมายถึงคนจนในประเทศไทยมีมากกว่าคนรวยจึงเป็นปัญหาที่ทำให้อาชีพชานาถูกกดขี่จากชนชั้นนายทุน ในขณะที่เดียวกันชนชั้นกลางบางกลุ่มที่ปรากฏในนวนิยายเรื่องปิศาจยังได้สะท้อนเกี่ยวกับการแสวงหาผลประโยชน์จากอาชีพของตน เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินทองและทรัพย์สินอย่างไ้จรรยาบรณวิชาชีพของตนโดยการติดสินบนกับเจ้าหน้าที่เพื่อให้ได้เป้าหมายที่ตนเองต้องการ เช่น การให้สินบนแก่ทนายฝ่ายตรงข้ามเพื่อให้ตนเองชนะคดีอย่างตัวละครโกวิท เรื่องถัดมาคือการที่มึคนเข้าสู่ระบบการศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยเพื่อที่จะยกระดับฐานะของตนให้สูงขึ้น ซึ่งผู้ที่เข้ามาก็หวังว่ามหาวิทยาลัยจะเป็นใบเบิกทางในการประกอบอาชีพที่หลากหลายมากยิ่งขึ้น และในเรื่องสุดท้ายที่ปรากฏในประเด็นการประกอบอาชีพคือเรื่องการประกอบอาชีพที่มีความเป็นอิสระมากขึ้น ไม่ได้จำกัดเพศเหมือนในสมัยอดีตที่ให้เพียงผู้ชายออกมาทำงาน อีกประเด็นหนึ่งที่ผู้แต่งสะท้อน ภาพสังคมด้านเศรษฐกิจคือประเด็นของปัญหาความยากจน ซึ่งเป็นปัญหาในชนชั้นล่างและชนชั้นกลางมาโดยตลอดที่ต้องพยายามทำงานเพื่อให้ตนเองอยู่รอดสุขสบายโดยตัวละครภายในเรื่องบางคนล้มค้ำถึงความถูกต้องในการได้มาซึ่งเงินทองหวังให้ต้องการได้ความสุขสบายของตนเองเท่านั้น และเรื่องสุดท้ายที่นวนิยายเรื่อง ปิศาจได้สะท้อนออกมาในประเด็นปัญหาความยากจนคือเรื่องความเจริญต่าง ๆ ในประเทศกระจุกรวมกันอยู่ที่เมืองหลวงเพียงอย่างเดียว ส่งผลให้พื้นที่นอกเมืองหลวงขาดความเจริญทั้งเรื่องของความรู้ การอำนวยความสะดวก ระบบการดูแลบ้านเมืองขาดประสิทธิภาพ ซึ่งพื้นที่นอกเมืองหลวงมีประชากรที่มีฐานะยากจนเป็นจำนวนมากทำให้การพัฒนาและแก้ไขปัญหาความยากจนเป็นสิ่งที่แก้ไขยากในพื้นที่ชนบท

2. ภาพสะท้อนด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ

ผู้แต่งได้สะท้อนภาพทางสังคมด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ ในประเด็นการเชื่อในเรื่องกฎแห่งกรรม ซึ่งมีตัวละครที่สะท้อนภาพออกมาเพียงตัวละครเดียว คือ ดรณี ที่ได้แต่งงานและดูแลสามีอย่างดี แต่สามีไม่ให้ความรักและความใส่ใจกับตน จึงมีความเชื่อว่าการที่ตนเจอกับความทุกข์เช่นนี้เกิดมาจากผลกรรมในอดีตของตัวเอง ซึ่งสาเหตุที่มีด้านวัฒนธรรม ความเชื่อน้อย เนื่องจากนวนิยายเรื่อง ปิศาจ เป็นแนวเพื่อชีวิตที่เน้นสภาพความเป็นจริงของสังคม เป็นเหตุเป็นผลที่ทำให้วัฒนธรรม ความเชื่อไม่ได้มีส่วนสำคัญในเรื่อง

3. ภาพสะท้อนด้านการศึกษา

ผู้แต่งได้สะท้อนภาพทางสังคมด้านการศึกษา ในประเด็นความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาทั้งในด้านเพศที่มองว่าผู้หญิงควรที่จะเรียนวิชาเย็บปักถักร้อย ไม่จำเป็นต้องเรียนหนังสือเหมือนกับผู้ชาย คนสมัยก่อนจึงให้ความสำคัญกับการศึกษาของผู้หญิงน้อย และเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาด้านฐานะที่สะท้อนให้เห็นว่าคนที่มีฐานะดีจะมีโอกาสทางการศึกษามากกว่าคนที่มีฐานะยากจน

4. ภาพสะท้อนด้านค่านิยม

ผู้แต่งได้สะท้อนภาพทางสังคมด้านค่านิยมไว้หลายประเด็น ได้แก่ การหาคู่ครอง สะท้อนให้เห็นว่าคนในสังคมสมัยใหม่มีความคิดในการเลือกคู่ครองที่เหมาะสมกับตนเอง ทั้งในเรื่องฐานะ การศึกษา และความพึงพอใจ ทำให้คนในสังคมสมัยใหม่มีคู่ครองได้ยากขึ้น อีกทั้งผู้แต่งยังสะท้อนภาพสังคมในอดีตที่ยังมีการคลุมถุงชนไว้ด้วย นอกจากเรื่องของการหาคู่ครองแล้ว การครองเรือนก็เป็นอีกประเด็นที่ผู้แต่งได้สะท้อนมุมมองในเรื่องการครองเรือนของผู้หญิงในสังคมไทยที่ได้ส่งสอนกันมาว่าจะต้องปฏิบัติตนเป็นภรรยาที่ดี ปฏิบัติเกิดทุนสามีอย่างซื่อสัตย์ ซึ่งเป็นค่านิยมที่ดีในสังคมไทยและสังคมโลกที่ผู้ที่เป็นสามีภรรยาจะต้องรักและซื่อสัตย์ต่อกัน ในขณะเดียวกันประเด็นการแบ่งชนชั้น ผู้แต่งได้สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมไทย คนที่อยู่ในชนชั้นสูงจะเลือกคบเพื่อนหรือเลือกคู่ครองจะต้องเป็นคนที่อยู่ในชนชั้นเดียวกับตนเพื่อรักษาเกียรติให้กับวงศ์ตระกูล การที่มีเพื่อน

หรือคู่ครองอยู่ในชนชั้นที่ต่างกันจึงมองว่าไม่เหมาะสม ทำให้เกิดการคลุมถุงชนกันระหว่างครอบครัว กลายเป็นชนชั้นสูงยึดติดกับชนบทรรมนิยมเดิม และรับไม่ได้กับการเปลี่ยนแปลงสิ่งใหม่ ๆ ที่ทำให้ทุกชนชั้นมีความเท่าเทียมกันมากขึ้น ซึ่งแตกต่างจากชนชั้นกลางและชนชั้นล่างที่มีอิสระในการเลือกคบคน และอีกเรื่องหนึ่งที่พบในประเด็นการแบ่งชนชั้น คือ เรื่องการนับถือบุคคล ที่สะท้อนให้เห็นว่าในสังคมไทยมีการเลือกนับถือบุคคลจากฐานะทางสังคมที่มากกว่าหรือเท่ากับตน ซึ่งส่งผลให้บางคนในสังคมพยายามสร้างตัวเองให้เป็นคนที่มีฐานะเพื่อให้เกิดการยอมรับนับถือ จะเห็นได้ว่าคนในสังคมพยายามไม่ให้ตนตกไปอยู่ในชนชั้นล่างเพื่อไม่ให้ตนเองถูกกดขี่จากชนชั้นอื่น ๆ จึงทำให้เห็นเกิดการแบ่งชนชั้นกันอย่างชัดเจน ส่งผลให้เกิดประเด็นค่านิยมด้านวัตถุ ผู้แต่งสะท้อนให้เห็นว่าในสังคมยังมีการยึดติดกับรูปลักษณ์หรือสิ่งของ อย่างการเลือกใช้ของที่หรูหราเพื่อทำให้ตนเองดูดี การได้มาซึ่งสิ่งของดังกล่าวที่อาจมีราคาแพง บางครั้งก็ไม่ได้มาจากงานที่สุจริตและลงมือจรรยาบรรณในอาชีพของตน เพียงเพื่อสิ่งของและเงินทองที่ให้ตัวเองมีหน้ามีตาทางสังคม ในส่วนประเด็นการคบหาเพื่อน ผู้แต่งได้สะท้อนมุมมองในเรื่องการเลือกคบหาเพื่อนจากคุณค่าภายใน ไม่นำปัจจัยภายนอกมาเป็นตัวเลือกในการเลือกคบเพื่อน ซึ่งลักษณะนี้ทำให้ได้เพื่อนที่มีความจริงใจ และเกิดมิตรภาพที่ดีต่อกัน อีกหนึ่งประเด็นที่ผู้แต่งได้นำเสนอคือความกตัญญูที่ได้สะท้อนมุมมองในเรื่องของความกตัญญูต่อผู้ให้กำเนิด ซึ่งภายในเรื่องผู้แต่งจะแสดงให้เห็นภาพของผู้ที่ต้องการทำงานหนักเพื่อแบ่งเบาภาระงานของแม่ตนเอง ซึ่งความกตัญญูเป็นค่านิยมอันดีของสังคมที่ทุกคนควรปฏิบัติ และประเด็นสุดท้ายที่พบได้ในนวนิยายเรื่อง ปีสาด คือการรักบ้านเกิดเมืองนอน ผู้แต่งได้สะท้อนให้เห็นว่าคนไทยมีความรักบ้านเกิดเมืองนอนของตน เพราะนอกจากจะเป็นที่ที่ตนเกิดมา ยังเป็นพื้นที่ใช้ทำมาหากิน ซึ่งตัวละครภายในนวนิยายเรื่อง ปีสาด ได้มีตัวละครอย่าง อ้วน ที่ออกมาต่อต้านการรุกรานหมู่บ้านของตนจากชาวญี่ปุ่น ซึ่งชาวบ้านได้ยกย่องวีรกรรมของอ้วนว่ามีความกล้าหาญเป็นแนวทางที่ควรทำเป็นแบบอย่าง

จากการวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ปิตาของ เสนีย์ เสาวพงศ์ โดยใช้แนวคิดของ สุกิต เอ็งแซะ (2560: 15-21) พบว่าภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) พบเนื้อหาด้านเศรษฐกิจทั้งหมด 2 ประเด็น ได้แก่ เรื่องการประกอบอาชีพ และปัญหาความยากจน 2) เนื้อหาด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ พบเพียงหนึ่งประเด็นคือเรื่องการเชื่อในกฎแห่งกรรม เนื่องจากนวนิยายเรื่อง ปิตาเป็นนวนิยายที่มุ่งเน้นให้เห็นประเด็นของปัญหาสภาพสังคมมากกว่าจะเน้นในเรื่องความเชื่อทางศาสนาจึงทำให้พบเนื้อหาด้านวัฒนธรรม ความเชื่อน้อย 3) พบเนื้อหาทางการศึกษาในเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ที่แบ่งออกเป็นความเหลื่อมล้ำในเรื่องเพศ และความเหลื่อมล้ำในเรื่องฐานะ 4) พบเนื้อหาด้านค่านิยมทั้งหมด 7 ประเด็น ได้แก่ การครองเรือน การแบ่งชนชั้น การหาคู่ครอง ค่านิยมทางด้านวัตถุ ความกตัญญู การรักบ้านเกิดเมืองนอน การคบหาเพื่อน จึงทำให้เห็นว่าตัวละครมีหน้าที่สำคัญในนวนิยายคือการดำเนินเรื่อง และสิ่งหนึ่งที่เป็นบทบาทของตัวละครในนวนิยายคือการทำให้เห็นภาพสะท้อนทางสังคม โดยใช้ตัวละครเป็นตัวนำเสนอให้เห็นถึงแนวคิดที่หลากหลายของคนในสังคม และสภาพสังคมที่ผู้แต่งต้องการสื่อออกมาผ่านงานเขียนของตน

อภิปรายผล

การศึกษาภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายเรื่อง ปิตาของ เสนีย์ เสาวพงศ์ ได้แบ่งภาพสะท้อนออกเป็น 4 ด้าน ซึ่งมีผลการอภิปรายดังต่อไปนี้

การวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายด้านเศรษฐกิจของตัวละครในนวนิยายเรื่อง ปิตา พบว่ามีเรื่องประเด็นด้านการประกอบอาชีพกับปัญหาความยากจนมากที่สุด โดยจะเห็นว่าอาชีพที่มีมากที่สุดในประเทศไทย คือ อาชีพขวนาหรือเกษตรกร ดังที่ สำนักงานสถิติแห่งชาติกระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม (2562: 2) กล่าวว่ามีคนที่ทำอาชีพเกษตรกรถึง 10.58 ล้านคน ซึ่งมีมากกว่าอาชีพอื่น ๆ อย่างอาชีพข้าราชการหรืองานบริการด้านอื่น ๆ ถึงแม้ว่าอาชีพขวนาจะมีมากกว่าอาชีพ

อื่น ๆ แต่ปัญหาความยากจนในประเทศไทยมีอยู่มากเนื่องจากอาชีพชาวนาไม่ใช่อาชีพที่มีรายได้ดี ซึ่งเกิดจากปัญหาการถูกกดขี่จากกลุ่มนายทุนส่งผลให้รายได้จากการเพาะปลูกไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงชีพตนได้ ดังที่ ภัทรศยา และชิตชยา ค์ ยมาภัย (2560: 868) ได้กล่าวว่าการกดขี่ที่เกิดจากการเอารัดเอาเปรียบผ่านปัจจัยการผลิตที่ชาวนาในเมืองต้องพึ่งพานายทุน ไม่ใช่ค่าแรงของชาวนาโดยตรง ต้นทุนค่าปัจจัยการผลิตที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องได้เบียดบังทั้งค่าแรงและมูลค่าส่วนเกินที่ชาวนาควรจะได้รับค่าแรงและมูลค่าส่วนเกินจากการขายข้าว ถูกแปรไปเป็นรายจ่ายที่ชาวนาต้องจ่ายให้แก่การซื้อปัจจัยการผลิตซึ่งมีนายทุนเป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตนั้น อำนาจในกรรมสิทธิ์ในปัจจัยการผลิตทำให้นายทุนสามารถกำหนดมูลค่าของปัจจัยการผลิตนั้น ๆ ไม่ว่ามูลค่าจะสูงหรือต่ำ ชาวนาก็ปราศจากสิทธิ อำนาจในการต่อรอง เนื่องจากปฏิเสธการพึ่งพาในปัจจัยดังกล่าวไม่ได้ ดังนั้นแม้ชาวนาจะลงทุนทำนาและได้ผลตอบแทนกลับคืนเท่าไร ผู้ที่ได้รับผลต่างอย่างเป็นที่น่าพอใจเสมอคือผู้เป็นเจ้าของปัจจัยการผลิตแทนที่จะเป็นชาวนา รายได้ที่ถูกแปรเป็นรายจ่ายของชาวนาจึงกลายเป็นรายได้ของนายทุนทั้งหมด ซึ่ง วีระ หวังสัจจะโชค และธัชชนก สัตยวินัย (2563: 115) ได้กล่าวเพิ่มเติมเกี่ยวกับสาเหตุที่อาชีพชาวนายากจนว่า “สำหรับประเทศไทย คุณภาพชีวิตทางสังคมของชาวนาในพื้นที่ฉะเชิงเทรา แม้ว่าจะไม่ได้มีปัญหาในเรื่องของที่ดินและหนี้สินมากเท่ากับภูมิภาคอื่น แต่ในเชิงของความยากลำบากที่ต้องดำเนินชีวิตทางเศรษฐกิจท่ามกลางความไม่แน่นอนของกลไกตลาด ทำให้เกิดความเสี่ยงที่ชาวนาจะต้องรับผิดชอบในส่วนของปัญหาที่ตนเองไม่ได้ก่อทั้งจากกลไกตลาด และจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ทำให้ชาวนาต้องแบกรับปัญหาจากช่วงที่เกิดราคาส่งผลผลิตตกต่ำ และสภาพสังคมที่ภาคเกษตรของไทยเริ่มเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ ทำให้การดูแลผ่านการจัดสวัสดิการภาคเกษตรมีความสำคัญมากยิ่งขึ้น มิเช่นนั้นจะกลายเป็นว่าปัญหาเชิงโครงสร้างถูกผลักภาระไปให้ชาวนาแบกรับ “ความเสี่ยง” “แบบปัจเจกบุคคล” ด้วยเหตุนี้จึงสรุปได้ว่าภาพสะท้อนทางเศรษฐกิจในเรื่องปัญหาความยากจนกับอาชีพชาวนา เกิดจากปัจจัยการผลิตที่มีต้นทุนสูง และไม่สามารถต่อรองจากนายทุนที่รับซื้อข้าวได้ อีกทั้งชาวนาต้องรับมือ

กับปัญหาทกลไกการตลาดที่ไม่สามารถควบคุมได้ ทำให้อาชีพชาวนาจึงถูกกดให้อยู่ในระดับชนชั้นล่างและส่งผลให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

ในขณะเดียวกันการวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายด้านวัฒนธรรม ความเชื่อ จะเห็นได้ว่าประเด็นในด้านนี้ปรากฏน้อยมาก เนื่องจากนวนิยายเรื่อง ปิตา เป็นนวนิยายแนวสังคมสังคมนิยมหรือนิยายเพื่อชีวิต อีกทั้งนวนิยายเรื่อง ปิตา ถูกสร้างในปี พ.ศ. 2496 ซึ่งเป็นสมัยที่เริ่มมีการเขียนนวนิยายรูปแบบใหม่ที่เน้นผลงานไปเพื่อการเสนอข้อคิดเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม ซึ่งสอดคล้องกับที่ วุฒินันท์ ชัยศรี (2564: 64) ได้กล่าวว่า “ระยะเวลาหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 วงการวรรณกรรมไทยในช่วงระยะเวลานี้ เกิดการปะทะกันทางความคิดอย่างรุนแรงระหว่างกลุ่มความคิด “ศิลปะเพื่อศิลปะ” และ “ศิลปะเพื่อชีวิต” ทำให้เกิดการแบ่งแยกนักเขียนออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ กลุ่มหนึ่งมีผลงานหนักไปทางเรื่องพาฝันในแนวต่าง ๆ อีกกลุ่มหนึ่งมีผลงานหนักไปทางเสนอข้อคิดเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่เป้าหมายเดิมที่วางไว้ก่อนเปลี่ยนแปลงการปกครอง วรรณกรรมในช่วงเวลานี้จึงเป็นเรื่องที่หนักไปทางเสนอข้อคิดและอุดมการณ์ทางการเมือง การเรียกร้องความเสมอภาคและเสรีภาพเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่สภาพที่ดีขึ้น” จึงสรุปได้ว่านวนิยายเรื่องปิตา ของเสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นนวนิยายในรูปแบบของศิลปะเพื่อชีวิตที่มีจุดมุ่งหมายในการสะท้อนภาพความเป็นจริงของสังคมที่ได้เจาะลึกลงไปถึงปัญหาของสังคมในประการต่าง ๆ ทั้งการสะท้อนภาพและชี้ให้เห็นต้นตอของปัญหา ผู้เขียนเสนอภาพทั้งปัญหาชนบทและปัญหาในเมือง เช่น ปัญหาของชีวิตคนในเมือง ปัญหาที่ชาวนาต้องต่อสู้กับนายทุนและอำนาจอันไม่เป็นธรรม ปัญหาชนชั้นกรรมาชีพ เป็นต้น

ในส่วนของการวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายด้านการศึกษา มีประเด็นที่น่าสนใจคือเรื่องของความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา โดยภายในเรื่องผู้แต่งได้สะท้อนถึงโอกาสในการเข้าถึงการศึกษาของคนในชนบทกับในเมืองว่ามีความแตกต่างกัน บ้างก็หนึ่งมาจากการที่ความเจริญที่ไปรวมตัวกันอยู่ในเมือง ทำให้ทั้งบุคลากรทางการศึกษา การนำเข้าสู่การเรียนรู้อยากที่จะเข้าสู่ในสังคมชนบทซึ่งโรงเรียนในชนบท

หากเปรียบเทียบกับโรงเรียนในเมืองก็มีความแตกต่างในด้านคุณภาพของการเรียนรู้ ดังที่ ณัฏฐิ พิศลยบุตร (2559: ออนไลน์) ได้ศึกษาเรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา ซึ่งได้ผลสรุปว่า “ส่วนใหญ่เป็นผลจากความแตกต่างกันทางด้านสถานศึกษา ซึ่งมีบทบาทสูงถึงร้อยละ 47 จากร้อยละ 100 ของความเหลื่อมล้ำโดยรวม จึงทำให้เห็นภาพสะท้อนว่า ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยกว่าครึ่งเป็นผลมาจากความแตกต่างทางด้านสถาบันการศึกษาเป็นหลัก” นอกจากนี้ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาส่วนหนึ่งเกิดจากปัญหาความยากจนของครอบครัว ซึ่งไม่สามารถส่งลูกเข้าเรียนต่อในสถาบันที่มีคุณภาพหรือระดับชั้นที่สูงขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับ ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์ (2564: ออนไลน์) ได้กล่าวถึงสถานการณ์เรื่องความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในประเทศไทยไว้ว่า “ประเทศไทยมีเด็กเยาวชนวัยเรียนการศึกษาขั้นพื้นฐาน (อายุ 3-17 ปี) นอกกระบวนการศึกษามากกว่า 670,000 คนทั่วประเทศ เพราะปัญหาความยากจน ความด้อยโอกาสทางสังคม ความพิการ และปัญหาครอบครัว” ซึ่งแสดงให้เห็นว่ายังมีนักเรียนจำนวนมากที่ขาดโอกาสทางการศึกษา นอกจากนี้ ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์ (2564: ออนไลน์) ยังได้ยกสถิติของนักเรียนที่จบในระดับอุดมศึกษา ซึ่งมีผลการรวบรวมข้อมูลที่น่าสนใจว่า “กลุ่มเด็กยากจนยังมีความเหลื่อมล้ำด้านโอกาสการสำเร็จการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษาสูงถึง 7 เท่า โดยเด็กจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำที่สุดร้อยละ 20 ของประเทศมีโอกาสศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาโดยเฉลี่ยเพียงร้อยละ 5 ของประชากรในกลุ่มรายได้เดียวกัน” จากที่กล่าวมาข้างต้นจึงสรุปได้ว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษามีส่วนสำคัญคือความแตกต่างของสถาบันและปัญหาความยากจนของพระครอบครัวที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำขึ้น ซึ่งตัวละครในเรื่อง ปิศาจ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ อย่าง กิ่งเทียน จึงมีความต้องการที่จะไปสอนและพัฒนาเด็กในชนบทมากกว่าที่จะสอนอยู่ในเมือง เพราะต้องการให้ชนบทได้มีการพัฒนา นักเรียนในชนบทให้เกิดความรู้และยังเป็นโอกาสในการประกอบอาชีพที่หลากหลายของเด็กในชนบท

ในส่วนสุดท้ายการวิเคราะห์ภาพสะท้อนที่ปรากฏในนวนิยายด้านค่านิยม มีประเด็นที่น่าสนใจหลายประการ ซึ่งแต่ละประเด็นที่ทำให้เกิดค่านิยมต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็น

ค่านิยมในการแบ่งชนชั้น, การนับถือบุคคลที่ใหญ่กว่า หรือค่านิยมทางวัตถุ ล้วนแต่มีเงินเป็นปัจจัยสำคัญทั้งสิ้น ดังที่ ธงชัย สมบูรณ์ (2564: ออนไลน์) ได้กล่าวว่าถ้าใช้เงิน “เป็น” ในทางที่ถูกที่ควรอำนาจและบารมีก็จะส่งผลกลับมาได้อย่างยอดเยี่ยม แต่ถ้านำไปสู่ความโลภและงกจนเกินขอบเขตก็อาจจะทำให้ผู้ที่ไฝหาเงินกระทำ (Acts) และมีพฤติกรรม (Activities) ที่ผิดศีลธรรม จริยธรรม และกฎหมาย การได้มาซึ่งเงินเป็นสิ่งที่ฝังอยู่ในจิตวิญญาณของมนุษย์อยู่แล้ว เมื่อไรก็ตามที่สังคมนับถือหรือสถาปนาความศักดิ์สิทธิ์ มุ่งเน้นเงินมากกว่าการดำรงอยู่เพียงอย่างพอเพียง การวัดคุณค่าและการสร้างคุณค่าของเงินก็จะนำพาสังคมไปสู่ “เงินตรานิยม” พุ่งเพ้อ และกลายเป็นสังคมบริโภคนิยมอย่างหยาบ ๆ หากความละเอียดอ่อนและขาดรสนิยมแห่งชีวิต สุดท้ายที่สำคัญกลายเป็นสังคมที่ว่างเปล่า ขาดชีวิตชีวาและจิตวิญญาณแห่งสังคม หันกลับมามอง “อำนาจ” ถือได้ว่าเป็นเรื่องหอมหวาน เย้ายวน จึงสรุปได้ว่า เงินสามารถเป็นตัววัดคุณค่าของคนได้ การที่มีเงินทองมากก็จะทำให้คนมีอำนาจมากขึ้นกัน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้มนุษย์หลงอยู่ในอำนาจของเงิน จึงนำไปสู่การเกิดความเลื่อมล้ำและแบ่งแยกชนชั้นเกิดขึ้นอีกสิ่งหนึ่งที่ผู้แต่งได้สะท้อนในด้านค่านิยมคือเรื่องของการครองเรือน ภายในนวนิยายเรื่อง ปิตาจารย์จะเห็นว่าตัวละครที่มีแนวคิดยึดถือหลักในการครองเรือนอย่างหนึ่งต้องเคารพบูชาผู้ที่เป็สามเณร ซื่อสัตย์ต่อกันและกันซึ่งเพื่อให้เกิดความรัก สามัคคีเป็นแบบอย่างที่ยึดถือกันมาตั้งแต่อดีต ซึ่งเป็นค่านิยมที่สอดคล้องกับหลักทางศาสนาที่ ธมนวรรณ ขอสวัสดิ์ (2562: 1724) กล่าวว่า “ข้อที่ 10 พึงนอบน้อมเทวดาภายในหมายความว่า หลักรักราชเทวชนก่อนการเคารพและการเลื่อมใสบูชาพ่อแม่ผู้ และให้เกียรติหรือยำเกรงสามเณรเทวดาซึ่งเป็นคุณลักษณะสะท้อนถึงคุณธรรมจริยธรรมที่มีอยู่ในตัวภรรยา กล่าวคือการครองเรือนที่สงบสุขนั้นจะต้องมีตนที่ประพฤติอยู่ในธรรมการวางหรือปรับความคิดความเชื่อให้ตรงธรรมมีการปฏิบัติต่อกันในครอบครัวเพื่อให้เกิดความรัก ความสามัคคี ความปรองดองสมาชิกทุกคนในครอบครัวจะต้องมีความเชื่อมั่นยึดมั่นในหลักการ อุดมการณ์ และอุดมคติที่สร้างร่วมกันโดยมีความเห็นที่เสมอกัน มีการยอมรับในหลักการเดียวกัน โดยวางอยู่บนพื้นฐานของความเชื่อในปัญญาตรัสรู้ของพระพุทธเจ้า”

นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ พิจิตร พงษ์เกษ (2563: ออนไลน์) ที่ได้ให้ความหมายของการครองเรือนว่าเป็นการที่สามีภริยาตัดสินใจร่วมครองเรือนนั้นหมาย มุ่งมีครอบครัว มีคู่ร่วมชีวิตจิตใจ ครอบครองและเป็นเจ้าของทั้งร่างกายและจิตใจโดยหวังพึ่งพิงทะนุถนอมให้มีความสุขแก่กันและกันในทุกวันนี้ตลอดชีวิต โดยรักเดียวใจเดียวเท่านั้น การให้ความรักเดียวใจเดียว มุ่งมั่นเพียงคู่รักของตนเองเพื่อหวังสร้างครอบครัว สร้างฐานะให้มีครอบครัวที่มั่นคงเป็นการเชิดชูเกียรติและศักดิ์ศรีของตนเอง จึงสรุปได้ว่า ค่านิยมเรื่องการครองเรือนเป็นค่านิยมในสังคมไทยที่ยึดหลักกันมาอย่างช้านานจากการสั่งสอนของคนในครอบครัว และหลักธรรมคำสอนในหลักพุทธศาสนา ส่งผลให้ค่านิยมดังกล่าวถูกถ่ายทอดผ่านนวนิยายเรื่อง ปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์

ผลจากการวิเคราะห์ตัวละครในนวนิยายเรื่อง ปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ พบว่าเสนีย์ เสาวพงศ์ มีการใช้เทคนิคกลวิธีในการสร้างตัวละครออกมาให้มีความน่าสนใจและมีความหลากหลาย ทั้งทางด้านลักษณะนิสัย จิตใจ ความคิด และพฤติกรรมที่ได้แสดงออกมา โดยลักษณะการสร้างตัวละครจะเน้นไปที่การสร้างให้ผู้อ่านเห็นมุมมองของสังคมผ่านตัวละครต่าง ๆ ภายในนวนิยาย เพราะตัวละครในนวนิยายเป็นสิ่งที่สะท้อนความเป็นมนุษย์ออกมาได้อย่างสมจริง ผู้แต่งจึงใช้ความสมจริงของลักษณะตัวละครมาใช้ประกอบการสะท้อนภาพในด้านต่าง ๆ ของสังคมให้เห็นถึงวิถีชีวิต ความเหลื่อมล้ำทางสังคม รวมไปถึงสอดแทรกเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ แนวคิดต่าง ๆ ของคนในสังคมไม่ว่าจะเพศชายหรือเพศหญิง คนฐานะยากจนหรือฐานะร่ำรวย และความคิดที่จะเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเองให้ดีขึ้น นอกจากนี้วรรณกรรมของเสนีย์ เสาวพงศ์ ที่ประพันธ์ไว้หลายเรื่องมีลักษณะการแต่งเช่นเดียวกับนวนิยายเรื่อง ปิตาภ อย่างเช่น ความรักของวัลยา ชีวิตบนความตาย ไฟเย็น เป็นต้น จึงถือว่าผลงานของเสนีย์ เสาวพงศ์มีความเป็นเอกลักษณ์และมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงนวนิยายไทย ทำให้คนหันมาสนใจนวนิยายแนวเพื่อชีวิตอีกทั้งนวนิยายของเสนีย์ เสาวพงศ์ สามารถเป็นส่วนหนึ่งให้สังคมไทยมองเห็นความสำคัญของการเมืองในประเทศไทยมากขึ้น จึงสรุปได้ว่า ภาพรวมของตัวละครในนวนิยายเรื่อง ปิตาภ ของเสนีย์ เสาวพงศ์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีความสำคัญในการดำเนินเรื่องและเป็นตัวแทน

ของมนุษย์ในสังคมแต่ละยุคสมัยที่ผู้แต่งต้องการถ่ายทอดความรู้สึกนึกคิดออกสู่สายตา
แก่สาธารณชน เพื่อให้ผู้อ่านได้เห็นถึงคุณค่าและตระหนักถึงชีวิตของตนเองในระบบ
สังคมไทยที่ยังเป็นรากฐานของความเหลื่อมล้ำจนถึงปัจจุบันนี้

ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวรรณกรรมประเภทอื่น ๆ เพื่อศึกษาเปรียบเทียบภาพสะท้อนสังคม
และลักษณะตัวละคร
2. ควรศึกษาประเด็นทางสังคมด้านอื่น ๆ ปรากฏในนวนิยายของ เสนีย์ เสาวพงศ์
3. นำไปใช้ต่อยอดในการศึกษาวรรณกรรมและสร้างสรรค์วรรณกรรมได้

เอกสารอ้างอิง

- จิตขยางค์ ยมาภัย. (2560). *ชีวิตชาวนาในสังคมร่วมสมัย: ชีวิตที่ถูกกลดทอนความเป็นมนุษย์*.
มหาวิทยาลัยรังสิต.
- ตฤณัทธ โลหะพงศธร. (2563, 30 ตุลาคม). ตายสิบจะเกิดแสน แต่ ‘ปีศาจ’ ผู้ไม่มีวันตาย
จากวรรณกรรมอมตะของเสนีย์ เสาวพงศ์.
<https://becommon.co/culture/pisat-seni-saowaphong/>.
- ธงชัย สมบูรณ์. (2564, 26 มิถุนายน). *เงิน อำนาจ และการดำรงอยู่*.
<http://www.edu.ru.ac.th/index.php/8-edu-information/275-2014-07-04-10-46-45>
- ธร ปิตติล. (2561). ‘ปีศาจ’ ความเหลื่อมล้ำ และกาลเวลา. มติชน.
- ธัมมวรรณ ขอสวัสดิ์. (2562). *แนวทางการประยุกต์หลักการครองเรือนของนางวิสาขา
ที่นำมาใช้ในสังคมไทยปัจจุบัน*. มหาวิทยาลัยเซนต์จอห์น
- ณณริฎ พิศลยบุตร. (2559, 25 พฤษภาคม). *ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย:
อีกหนึ่งปัญหาด้านการศึกษาที่ภาครัฐควรใส่ใจ*. <https://shorturl.asia/dl1cL>.

- ประจักษ์ ก้องกีรติ. (2548, 26 กรกฎาคม). ปีศาจของกาลเวลา : การรื้อฟื้นงานเสนีย์
เสาวพงศ์ในยุคแสงหา. <https://prachatai.com/journal/2005/07/21258>.
- พทยา สายหู. (2522). ความเข้าใจเกี่ยวกับกลไกของสังคม (พิมพ์ครั้งที่ 2).
โรงพิมพ์กรุงสยามการพิมพ์.
- พิจิตร พงษ์เกษ. (2563). รูปแบบการครองเรือนที่พึงประสงค์ตามหลักธรรม
ทางพระพุทธศาสนาจังหวัดอุบลราชธานี. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย.
- ภาวรรณ ธนาเลิศสมบูรณ์. (2564, 16 มิถุนายน). ไชยรสความเหลื่อมล้ำการศึกษาไทย
เหตุใดความช่วยเหลือไปไม่ถึงเด็ก. <https://shorturl.asia/SgxOW>.
- มณฑา วิริยางกูร และสิริวรรณ นันทจันทุล. (2563). ภาพสะท้อนสังคมสมัยรัตนโกสินทร์
ในนวนิยายอิงประวัติศาสตร์ของทมยันตี. คณะมนุษยศาสตร์,
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ลำไย สมอ่อน. (2541). ทศนะทางสังคมของนักเขียนไทยจากเรื่องสั้นในวารสารสยามรัฐ
สัปดาห์ วิจารณ์ช่วงครึ่งทศวรรษ (พ.ศ. 2535-2539) [วิทยานิพนธ์ปริญญา
การศึกษามหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.
- วีระ หวังสัจจะโชค. (2563). แรงงานภาคเกษตรเป็นแรงงานเสี่ยงหรือไม่?
การเปรียบเทียบคุณภาพชีวิตทางสังคมของชาวนาไทยและเวียดนาม.
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วุดินันท์ ชัยศรี. (2564). วรรณกรรมไทยก่อนและหลังได้รับอิทธิพลตะวันตก.
<https://elearning7.nrru.ac.th/course/view.php?id=899>
- สายทิพย์ นุกุลกิจ. (2543). วรรณกรรมไทยปัจจุบัน (พิมพ์ครั้งที่ 4). เอส.อาร์. พรินติ้ง.
- สาโรช บัวศรี. (2512). พุทธศาสนากับการศึกษาแผนใหม่. ครุสภา.
- สำนักงานสถิติและดิจิทัลแห่งชาติ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม. (2562,
25 มีนาคม). สรุปผลการสำรวจภาวะการทำงานของประชากร.
<https://shorturl.asia/T37OS>

สุพิศ เอื้องแซะ. (2560). ภาพสะท้อนสังคมและกลวิธีการนำเสนอเรื่องสั้นในนิตยสาร
“คู่สร้างคู่สม”. บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
เสนีย์ เสาวพงศ์. (2564). ปีศาจ (พิมพ์ครั้งที่ 7). มติชน

Author

Miss Hathaiwan Maneewong

Information Thai Program, Faculty of education

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

340 Suranarai Rd., Nai Mueang Sub-district, Mueang District,

Nakhon Ratchasima Province 30000

Tel: 087-4161166 E-mail: b_o_m_b_a_m@hotmail.com

Miss Napassawan Achumchai

Information Thai Program, Faculty of education

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

340 Suranarai Rd., Nai Mueang Sub-district, Mueang District,

Nakhon Ratchasima Province 30000

Tel: 093-5156651 E-mail: napaswantoan@gmail.com

Mr. Theerapat Koryurkklang

Information Thai Program, Faculty of education

Nakhon Ratchasima Rajabhat University

340 Suranarai Rd., Nai Mueang Sub-district, Mueang District,

Nakhon Ratchasima Province 30000

Tel: 097-3232822 E-mail: peen.theerapat@gmail.com